

Öteki Hayvanlar
Derya Sönmez
Sel Yayıncılık
Öykü / 96 sayfa

veveya
KİTAP /6

Erva
Kara

İnsanın Öteki Hâlleri

Derya Sönmez'in ikinci öykü kitabı *Öteki Hayvanlar*, Nisan 2024'te Sel Yayıncılık etiketiyle çıktı. 2021 yılında yayımlanan *Sırça Kanatlar* kitabıyla oldukça başarılı bir başlangıç yapan Derya Sönmez, öyküdeki başarısını sürdürüyor. Kitapta on bir öykü var. Derya Sönmez, *Sırça Kanatlar*'daki kısa öykülerine göre daha uzun öyküler yazmayı tercih etmiş bu sefer. Bence iyi de olmuş çünkü Sönmez çoğu öyküsünde okuru ilk cümlelerde atmosferin içine çekmeyi başaran

bir kalem. Bu açıdan *Öteki Hayvanlar*'daki öyküler okurda biraz daha uzun süre aynı rüyayı paylaşma hissi uyandırıyor.

Derya Sönmez'in öyküleri hem gerçekçi hem de sembolik anlatımlarıyla güçlü bir edebi yapıya sahip. Kitabın girişindeki "ışığa ve gölgeye" ithafı ile yazar, başlangıçta bize yaşamda gölgede kalmış anlara ışık tutacağını haberini veriyor. Yazarın bu kitaptaki birçok öyküsünde hayvanlar, doğa ve insanlar arasında kurduğu bağ, metinlere

felsefi bir boyut kazandırıyor. Ayrıca mekânları kitaptaki hemen hemen her öyküde sadece bir arka plan olmaktan çıkıp bir öykü karakterine, yaşayan bir varlık haline getiriyor.

Bu Suçluluk Duygusu Çok Eski Bir Miras

Kitap "Yaz Biter" isimli öykü ile başlıyor. Çocukluğumu uzun bir yaz tatili olarak düşünenlerdenim ben de. Öykü de bende böyle bir çağrışım yaptı. Kardeş konusunun ele alındığı bu öyküye yoğun bir suçluluk duygusu hâkim. Sanki o olayın yaşandığı gün, çocukluk sona ermiş ve yaz mevsimi bitmiş. Kardeş kıskançlığı çok karın ağrıtan bir mesele. Anlatıcı kahraman, çocukluğunda yaşadığı bu duyguyu şöyle özetliyor; "Kardeşime karşı duygularım hep canlıydı. Onu çok seviyor, ondan nefret ediyordum." İnsan hiçbir eylemde bulunmasa bile kötücül duygularından dolayı pişmanlık yaşayabiliyor.

Kardeşlerimize bile isteye zarar vermesek bile onların başına bir şey geldiğinde ya büyüklerimiz tarafından suçlanırsanız ya da kendimizi suçlu hissederiz. Habil ile Kabil'den bu yana bize miras kalan

o suçluluk duygusuyla yaşamaya çalışıyoruz. Toplumsal bilinçdışı bize Habil ile Kabil'i mutlaka hatırlatıyor. Kardeşini öldüren ilk insan olan Kabil'in hikâyesi, bütün kardeşlik ilişkilerinin temelini bu suçluluk psikolojisini gizli bir şekilde serpmeyi başarıyor. Öyküde kurduğu güçlü dramatik yapı sayesinde Derya Sönmez günümüzde yaşanan bir olayı anlatırken okura bu kadim anlatıyı hatırlatıyor.

Öyküdeki kahramanlardan biri olan Ermiş olayları anlatırken; "Zamanın doğrusal yapısını bozardı. Bu böyle olduğu için mi o öyle olmuştu ya da onun öyle olmasının nedeni bunun böyle olması mıydı? Bu sayede, bildiğimiz olaylardan küçük dokunuşlarla yepyeni hikâyeler kurardı. İnsan bazen buna ihtiyaç duyabilir" diyor. Anlatıcının öyküde sık sık neden zamanda sıçrama yaptığını, öykünün sonunda okuru o olaydan önceki anılara götürmeye çalıştığını gerekçelendiriyor. Kahraman suçluluk duygusundan kurtulmakta o kadar zorlanıyor ki zamanın doğrusal yapısını bozmaya ihtiyaç duyuyor. Bu dramatik yapı da öyküyü güçlendirmiş.

Sait Faik'e Selam Veren Öyküler

Bir yazar nitelikli bir okur olduğunda güçlü bir edebi hafızaya sahip oluyor. Bu hafıza ister istemez yazdıklarına yansıyor. Bu noktada dikkat edilmesi gereken şey edebi hafızanın bizim kendi dilimizi oluşturmamıza engel olmaması. Sait Faik'in izlenimci ve insana dokunan dili, Türk öykücülüğünde oldukça etkili izler bırakmıştır. Derya Sönmez'in dili de genel olarak bu mirasa dokunan, onu çağrıştıran ama aynı zamanda kendine ait bir yorum getiren bir üslup taşıyor.

Kitapta en sevdiğim öykülerden biri "Siste Dağılan Gemiler" oldu. Öyküde yer alan deniz, balıkçı, sarhoşlar gibi unsurlar direkt olarak Sait Faik öykülerini çağrıştıyor. Lakin Derya Sönmez bu ayanı öyle güzel tutturmuş ki Sait Faik öyküsü gibi olan ama Derya Sönmez'e ait bir öykü kaleme almış. Metnin dili oldukça canlı, argo ifadeler metne samimiyet katıyor, aynı zamanda da kaba ifadeler sayesinde karakterlerin sert gerçekliğini de vurgulamış.

Genellikle denizcilik hikâyelerinde ve mitolojide karşımıza çıkan "hayalet gemiler" kaybolmuş ruh-

ları, tamamlanmamış işleri ya da geçmişte takılı kalmış varoluşları simgeler. Öyküdeki üç kahramanın da zamanın sınırlamalarını reddeden yaşam tarzını, Doktor'un deyişiyle "Bu da basbayağı yaşamaktır" diyerek kabullendiğini görüyoruz. Mastor kaba görüntüsünün altında duygusal bir karakter, hayatındaki zorlukları bu şekilde aşmaya çalışıyor. Tilki ve onun fularlı keçisi bir anlamda mizahi eleştiri unsuru olarak okunabilir. Doktor ise varoluşsal bir bocalama neticesinde hayatın "öteki" tarafında yaşamayı seçmiş arayışın temsilcisi, modern bireyin varoluşsal krizlerine dair bir alegori olarak yorumlanabilir. Öyküdeki bir diğer güçlü metafor da Mastor'a gelen mektup. Aslında yaşamın kendisinin böyle bilinmez olduğunu düşündürürken okuru her şeyin başladığı o boşluğa götürüyor...

"Yürek Ölçüsü" öyküsü de yine Sait Faik etkisi sezinlediğim öykülerden biri oldu. Sait Faik'in anlatıcıları gibi burada da yalnız ve hassas bir gözlemci var. Anlatıcı çevredeki insanları, mekânları ve olayları büyük bir dikkatle gözlemliyor, aynı zamanda onlara belli bir mesafeden bakıyor. Özellikle öykünün son paragrafındaki anlatımla, Sait Faik'in

öykülerinin sonlarında olduğu gibi bir şey anlatmaktan ziyade anı durdurmuş ve o anın derinliğini okura hissettirmeyi başarmış. Öykü kitaplarında bir bütünlük aranmasa da ben bu öyküyü bir önceki sıraya alabilirdim. Böylece son üç öykü deniz kenarı ve yaz tatili atmosferini korumaya devam ederdi.

İnsanların Gerçeklere Çarptığı Hikâyeler

Kitabın en güçlü öykülerinden biri kitaba adını veren “Öteki Hayvanlar” olmuş bence. Öyküdeki mekânsal öğelerin her biri metaforik anlamlar da taşıyor. Mekanlar okura güçlü bir görsellik ve bu sayede duygusal bağlam sunuyor. Öyküde yalnızlık ve insanın hem kendi doğasıyla kurduğu ilişki hem de doğayla yüzleşme hissi ön plana çıkıyor. İnsanın doğaya verdiği zarar neticesinde kendi gerçekliği ile teması da azalıyor. Topraktan uzaklaşmak insanın içinde derin bir aidiyetsizlik hissi doğuruyor. Cıvıvırları öldüren “Öteki Hayvanlar” belki de bizim içimizde reddettiğimiz “öteki” olarak gördüğümüz yanlarımızdır. Bu açıdan bakarsak öykü iyi ile kötünün birbirine karıştığı bu dünyada birini diğerin-

den ayırt etmenin ne kadar zor olduğunu da vurguluyor.

“Kedi Adımları” isimli öyküyü de yine bu bağlamda okumak mümkün. Kedileri kendi doğasından koparmış bir kadın aslında aynı zamanda mağdur. Öyküde kim iyi kim kötü birbirine karışmış. Kadının sanki kedileri bodrumda kilitli tutarken kendi “karanlık/gölge” yanlarını, arzularını, tutkularını, hırsını, öfkesini de oraya kapatmış. Öyküdeki gerçekçi anlatıma baktığımızda bir mağdurdan bir zalim ortaya çıkıyor lakin sembolik bir okuma yaptığımızda insanın her şeye rağmen iyi kalma çabası olarak yorumlayabiliyoruz. Oldukça derinlikli bulduğum ve okuduktan sonra da o atmosferden bir süre çıkmadığım öykülerden biri oldu.

Şüphesiz Orman Kaybolmak İsteyenler İçindir

Sırça Kanatlar’ın ilk öyküsü olan “Ormanda”da ormanda kaybolan bir çiftin hikâyesini anlatır Derya Sönmez. Kocasının yön bulmak için çıktığı bir ağacın dalı kırılınca adam düşer ve yaralanır. Artık yürüyemeyeceğini anladıklarında, kadının yardım istemek için adamı ormanda tek başına bırakır. Kadının

geri dönüp dönmediğini bilemeyiz, çünkü yolda aldığı bir mesaj kocasının kendisini aldattığını düşündürür. *Öteki Hayvanlar*’daki “Bir Orman Hayali” öyküsü “Ormanda”nın epigrafında yer alan cümle ile biter “Şüphesiz orman kaybolmak isteyenler içindir.” Yazarların kendi içinde birbirine selam veren öykülerini okumayı çok severim.

“Bir Orman Hayali” bize tam bir hikâyeye anlatmaz. Anlatıcının zihninde dolaşır ve bir bekleyişin izini süreriz. Ormandaki bekleyişi sürdükçe kahraman bilinç dışında bir yolculuğa çıkar adeta. Geçmiş ve geleceğin iç içe geçtiği bir şimdinin ortasındadır. Ormanla/ağaçlarla kendisi arasında bağ kurduğunu görürüz. Bu öyküyü ben ister istemez “Ormanda” öyküsündeki karısını bekleyen adamın hikâyesi olarak okudum. Aksi halde kitabın bütünlüğüne göre fazla alegorik ve tam olarak ne olduğu anlaşılmayan bir öykü olarak kalabilir.

Rüzgârın Yankısı, Geçmeyen Geçmiş

Mübadil hikâyelerinin geleneksel tonundan uzak modern bir anlatımla yeniden şekillenmiş bir öykü “Rüzgârın Nefesi yahut Tatilcilere

Birtakım Tavsiyeler”. Göçün bıraktığı kalıcı izler, mekânsal dönüşümün yarattığı aidiyetsizlik hissi sert bir eleştiriyile değil de rüzgâr gibi hafif ama etkili bir dokunuşla işlenmiş. Bu da öyküde anlatımdaki naifliğin ve şiirsel zarafetin korunmasını sağlamış. Rüzgârın, sokakların ve eski evlerin anlatıda birer karakter gibi hareket etmesi, güçlü bir atmosfer yaratıyor. Zorunlu göçün fiziksel ve duygusal ağırlığı öyküye nüfuz etmiş. Göçmenlerin hikâyeleri geçmişte kalmış gibi görünse de rüzgâr onları hatırlatmaya devam ediyor.

Öykü, mübadillerin yaşadığı zorunlu yer değiştirme olgusunu hem bireysel hem de kolektif bir travma olarak ele alıyor. Evler, bir kimliğin ve aidiyetin taşıyıcısı iken, otel olmakla beraber bu kimlik siliyor ve yerine “turistik tüketim” geliyor. Bu durum o evleri bir zamanlar yuva olarak görenler için de derin bir aidiyetsizlik hissi doğuruyor. “Bazıları denize karşı içilecek öğle rakısının bu gibi sanrılara iyi geleceği kanısındadır,” cümlesi, hayatı romantizme edenlerin bakış açısına ince bir eleştiri olarak okunabilir. Bu sanrılar aslında geçmişin acısından ve köklenemeyişin

yarattığı boşluğu doldurma çabasındandır. Yazar adeta şöyle der; ne yaparsanız yapın rüzgâr gelip içinizdeki derin boşluğa dokunarak geçmiş size hatırlatacak.

“Cunda’da Akşam Hazırlığı” öyküsü de göçmenlerin hayatlarımızın yanından geçip giderken aslında bizi nasıl etkilediğini incelelikli bir biçimde ele alıyor. Bir yanda yaşam gürül gürül bir coşkuyla akarken, diğer yanda acı gerçekler yediğimiz balığın cinsini bile etkiliyor. Her şey birbirine bağlı, yaşam balık ağları gibi...

“Yaz Küresi” öyküsü ise insanın kendi içindeki yıkımlardan tatilde bile olsa kaçmayı başaramadığının, nereye giderse gitsin kendini de götürdüğünün göstergesi.

Kitapta yer alan “Öldürme Biçimleri” ve “Süt Uykusu” öykülerinde annelik meselesi ele alınmış. “Öldürme Biçimleri”nde aşırı annelik ve ebeveynlerin çocuk üzerinde kurduğu mükemmellik baskısı neticesinde uyguladıkları psikolojik şiddet karides metaforuyla anlatılmış. “Süt Uykusu” ise tam bir lohusa hikâyesi. Eski inanışlardaki saçmalıkların insanı en zayıf anlarında nasıl istila ettiğinin güzel bir örneği.

Tekrar Tekrar Okuduğumuz Hikâyeler

Kitabın genelinde karakterlerin yaşam mücadeleleri, çocukluk travmaları, anne-baba sorunu, insanın kendiyile, doğayla ve bir başkasıyla kurduğu ilişkiler, zorunlu göç, köksüzleştirilme gibi meseleler samimi ve etkileyici bir şekilde aktarılmış. Derya Sönmez seçtiği zor konuları bile belli bir mesafeden, gözlemci bir bakış açısıyla anlattığı için gerçekçi ve ince eleştiriler barındıran öyküler yazabilmiş. Okuru öykünün atmosferine çekerken öykülerdeki zor duyguları okurun üzerine boca etmiyor. Yerinde kullandığı metaforlar sayesinde öykülere derinlik kazandırıyor.

Büyük öykücülerini neden severiz? Çünkü öyküleri bir defa okumayız. Öykü, bittikten sonra da insanda tekrar tekrar okuma isteği uyandırıyor. Benim açımdan başarılı bir öyküdür. *Öteki Hayvanlar*’da tekrar tekrar okuyacağıma emin olduğum öyküler oldukça fazla. Kitabı okuduğunuzda ne demek istediğimi eminim anlayacaksınız. Bu yazıyı burada bitiriyorum ve “Siste Dağlan Gemiler”i bir kere daha okumaya başlıyorum...